WYKORZYSTANIE METODY *DO AS I DO* W SZKOLENIU PSÓW

Bliskość, w jakiej żyją człowiek i pies, sprawiła, że powstają pomiędzy nimi silne więzi i bliskie relacje, że psy w naturalny sposób rozumieją gesty ludzi, np. wskazywanie palcem czy wzrokiem. Wielu rzeczy jednak psy muszą się nauczyć, a pomaga im w tym umiejętność uczenia się społecznego, wykorzystywana m.in. w metodzie szkolenia *Do As I Do* (DAID).

LEK. WET. JOLANTA ŁAPIŃSKA

Podstawą nawiązywania więzi wśród ludzi jest spoglądanie w twarz – tę umiejętność psy bardzo dobrze opanowały i korzystają z niej w interakcjach z ludźmi. U ludzi spojrzenie w twarz jest rozumiane jako intencja nawiązania kontaktu. Predyspozycja psów do patrzenia w ludzkie twarze jest jedną z tych cech, które umożliwiły nawiązanie tak bliskich relacji między psami a ludźmi. Ta bliskość sprawia, że psy w naturalny sposób rozumieją gesty ludzi, takie jak wskazywanie palcem (pointing) czy wzrokiem. Różne gatunki zwierząt mogą się tego nauczyć, ale nie występuje to u nich naturalnie w wieku szczenięcym. Inną ważną cechą psów jest umiejętność społecznego uczenia się, to znaczy nauki przez obserwację innego osobnika, zarówno swojego, jak i innych gatunków, w tym także człowieka. Uczenie się społeczne to pozyskiwanie informacji lub nabywanie zachowań przez obserwację lub interakcję z innymi osobnikami. Proces uczenia zachodzi wtedy, gdy zdobyta wiedza wykorzystywana jest później, a nie tylko w momencie jej zdobywania. Społeczny sposób uczenia się występuje naturalnie u psów jako zwierząt społecznych.

RODZAJE PSICH ZACHOWAŃ

Zachowania występujące u psów dzielimy na:

- zachowania wrodzone, typowe dla gatunku, których żaden osobnik nie musi się uczyć, bo rodzi się już z danym wzorcem zachowania; są to zachowania mocno wdrukowane, np. przynoszenie przez sukę szczeniąt do gniazda na odgłos ich popiskiwania czy charakterystyczna sekwencja polowania; są one mało elastyczne i dlatego bardzo wiarygodne, ponieważ są wywoływane przez ten sam bodziec i zawsze wykonywane w ten sam sposób; są to zachowania kluczowe dla gatunku, które każdy osobnik musi znać od urodzenia, bo uczenie się ich na swoich błędach mógłby przypłacić życiem;
- zachowania wyuczone indywidualnie zależą od ich wzmocnienia i gdy przynoszą korzyść, są utrwalane, a gdy nie przynoszą korzyści – są wygaszane; są to zachowania bardzo elastyczne i zmieniają się wraz ze zmianą środowiska życia; na bazie tych zachowań opiera się powszechnie stosowany trening psów, np. poprzez warunkowanie klasyczne czy instrumentalne;
- zachowania społeczne – kształtowane i nabywane przez obserwacje zachowań innych osobników oraz konsekwencji tych zachowań.

Proces uczenia się i zdobywania umiejętności jest złożony i jest mieszanką zachowań wrodzonych, wyuczonych indywidualnie i społecznych, np. szczenięta przewracają się wzajemnie i łapią za gardło. Jest to zachowanie wrodzone. Poprzez zabawę uczą się konsekwencji i kontroli tego zachowania, co jest uczeniem się indywidualnym, a poprzez obserwację postępowania i jego efektów u innych osobników doskonalą swoje umiejętności.

Metoda szkolenia *Do As I Do* (DAID) wykorzystuje zdolność psów do uczenia się społecznego, czyli do obserwacji i naśladowania zachowań, a także ich umiejętności tworzenia relacji społecznych z ludźmi.

NAŚLADOWNICTWO FUNKCJONALNE

W metodzie DAID występuje tzw. naśladownictwo funkcjonalne, co znaczy, że pies osiąga ten sam cel i robi to w podobny do człowieka sposób, mimo różnic anatomicznych. Oznacza to, że pies naśladuje różne czynności człowieka, ale może wykonywać je inną częścią ciała, np. człowiek robi coś ręką, a pies pyskiem. Nazwa tej metody szkoleniowej została zaczerpnięta od nazwy protokołu do sprawdzania zdolności naśladowczych różnych zwierząt.

Aby można było przystąpić do uczenia zachowania psa metodą DAID, pies musi potrafić wykonywać komendę „zostań" w pozycji siedzącej lub stojącej (lepiej siedzącej) i sześć różnych innych komend. Ważne, aby komendy dotyczyły takich zachowań, do których można dopasować zachowanie człowieka, np. „waruj", „obrót", obchodzenie przedmiotu dookoła, „łapa", „hop", „przynieś". Psy można nauczyć wykonywania tych komend dowolnymi metodami pozytywnego szkolenia.

TRZY FAZY TRENINGU

Trening metodą DAID składa się z trzech faz:

1 faza – nauka zasady naśladowania z wykorzystaniem znanych psu trzech zachowań, które człowiekowi łatwo zademonstrować, np. przeskoczenie przez drążek, wejście na krzesło czy obrót.

W tej fazie stosuje się następujące zasady:

- każdą komendę ćwiczy się dwa razy,
- wydając komendę, zawsze należy stać w tym samym miejscu, przodem do psa,

Tabela 1. Fazy treningu w metodzie DAID

Faza 1	Faza 2	Faza 3	Faza 4
demonstracja zachowania	demonstracja zachowania	demonstracja zachowania	-
komenda „Do it"	komenda „Do it"	-	-
znana psu komenda dotycząca zachowania	-	nowa komenda dotycząca uczonego zachowania	nowa komenda dotycząca uczonego zachowania
wykonanie zachowania	wykonanie zachowania	wykonanie zachowania	wykonanie zachowania
nagroda	nagroda	nagroda	nagroda

- jeżeli ćwiczy się z przedmiotami, to muszą one być w polu widzenia psa, po bokach człowieka,
- po zademonstrowaniu zachowania człowiek musi zawsze wrócić na swoje miejsce, zanim poprosi psa o wykonanie czynności.

Kolejność czynności:
- komenda „zostań" – pies zostaje w pozycji „siad" na czas demonstracji zachowania przez demonstratora,
- demonstracja zachowania przez demonstratora, np. przeskoczenie drążka i powrót na swoje miejsce,
- komenda „Do it", wydana przez demonstratora,
- komenda na wykonanie zachowania, którą pies zna, wydana przez demonstratora, np. „hop",
- wykonanie zachowania przez psa,
- nagroda.

Należy wykonywać tylko sześć ćwiczeń w jednej sesji (każda komenda po dwa razy) – ponieważ przy większej liczbie powtórzeń pies może przyjąć „Do it" jako nową komendę na dane zachowanie. Stopniowo należy robić coraz dłuższą przerwę między „Do it" a następną komendą, aż w końcu nie mówić stosowanej dotychczas komendy, np. „hop", tylko wyłącznie „Do it". W kolejnych sesjach pies nie będzie czekał na starą komendę słowną, tylko po zaprezentowaniu zachowania przez człowieka i komendzie „Do it" od razu będzie wykonywał zachowanie.

Gdy uda się osiągnąć i ugruntować ten stan, można przejść do drugiej fazy szkolenia. Zwykle następuje to po czterech, pięciu sesjach treningowych.

2 faza – polega na generalizacji zasady naśladowania z wykorzystaniem sześciu znanych psu zachowań. W drugiej fazie dodaje się trzy pozostałe komendy z sześciu wcześniej przygotowanych. Trening wygląda identycznie jak w fazie pierwszej, a komendy podaje się według takiego samego schematu jak uprzednio. W fazie drugiej stosujemy sześć komend znanych psu, a każdą komendę pies wykonuje dwa razy. W tej fazie powinno się zmieniać miejsce ćwiczeń, ułożenie przedmiotów i demonstratora, ale nie w czasie sesji, tylko z sesji na sesję.

3 faza – nauka nowych zachowań za pomocą metody naśladowania, a następnie nauka nazwy danego zachowania. W tej fazie kolejność czynności jest inna niż w fazie pierwszej.

Kolejności czynności:
- demonstracja zachowania przez demonstratora, np. pociągnięcie sznurka,
- komenda „sznurek",
- komenda „Do it",
- wykonanie zachowania przez psa,
- nagroda.

Stopniowo należy robić coraz dłuższą przerwę między nową komendą a komendą „Do it", aż w końcu nie mówić „Do it", tylko nową komendę. W tej fazie może być więcej powtórzeń i można naprowadzać psa gestami.

Badania pokazują, że przy stosowaniu jednego treningu w tygodniu z zastosowaniem sześciu powtórzeń w sesji (2 × 3 komendy) pies uczy się szybciej, niż gdybyśmy ćwiczyli codziennie po 18 powtórzeń.

4 faza – pies wykonuje nowe zachowania, słysząc nową komendę słowną, za co jest nagradzany.

Celem fazy 1 jest nauczenie psa komendy „Do it" oraz kojarzenia zachowania wykonywanego przez demonstratora z komendą „Do it" i wykonywanym przez psa zachowaniem. W fazie 2 następuje generalizacja komendy „Do it" jako polecenia oznaczającego powtórzenie zachowania zaprezentowanego przez demonstratora. W fazie 3 ma miejsce nauka nazwy nowego, wykonywanego przez demonstratora zachowania. W czasie treningu pies uczy się zasady, a nie poszczególnych komend. Komenda „powtórz (Do it)" nie jest związana z jakimś konkretnym zachowaniem, lecz z nową zasadą. Komenda „powtórz (Do it)" oznacza „zrób to co ja".

Tabela 2. Wyniki badania polegającego na nauce prostych czynności metodami DAID oraz kształtowanie z zastosowaniem klikera

	DAID	Kształtowanie (kliker)
Liczba psów w teście	15	15
Liczba psów, która wykonała zadanie w ciągu 15 minut	15	15
Średni czas potrzebny do wykonania zadania (sekundy)	27,19	45,25

Tabela 3. Wyniki badania polegającego na nauce złożonej czynności metodami DAID oraz kształtowanie z zastosowaniem klikera

	DAID	Kształtowanie (kliker)
Liczba psów w teście	14	14
Liczba psów, która wykonała zadanie w ciągu 15 minut	14	11
Średni czas potrzebny do wykonania zadania (sekundy)	55,71	356,18

Metoda DAID sprawdza się bardzo dobrze w nauce skomplikowanych czynności, takich jak otworzenie szafy, zapalenie światła czy wyjęcie przedmiotu z pudełka.

SKUTECZNOŚĆ POTWIERDZONA BADANIAMI

Badania porównawcze pomiędzy szybkością nauczenia psa nowych zachowań poprzez zastosowanie kształtowania (kliker) i metody DAID potwierdzają większą skuteczność tej drugiej.

Badanie polegało na nauczeniu psa prostych czynności, takich jak:

- dzwonienie dzwonkiem pasterskim,
- włożenie łapy do hula-hoop,
- przewracanie stojącej butelki.

Maksymalny czas na wykonanie przez psa wymaganej czynności wynosił 15 minut, mierzone od momentu rozpoczęcia próby do chwili wykonania przez psa danego zadania. Psy, które przekroczyły ten czas, były eliminowane z testu. W teście wzięło udział 15 psów, z czego wszystkie zmieściły się w wymaganym czasie. Różnica, chociaż niewielka, wystąpiła w średnim czasie osiągnięcia celu, czyli wykonania zadania przez psa.

Inaczej wyglądały wyniki, gdy porównano skuteczność obu tych metod w nauce czynności złożonej:

- otworzenie szuflady,
- zamknięcie szuflady,
- otworzenie szafki,
- zamknięcie szafki.

Tu również maksymalny czas na wykonanie przez psa wymaganej czynności wynosił 15 minut, mierzone od momentu rozpoczęcia próby do chwili wykonania przez psa danego zadania. Psy, które przekroczyły ten czas, były eliminowane z testu. W teście wzięło udział 14 psów, z czego w metodzie DAID wszystkie zmieściły się w czasie 15 minut, a w metodzie klikerowej udało się to tylko 11 psom. Bardzo duża różnica wystąpiła w średnim czasie osiągnięcia celu, czyli wykonania zadania przez psa.

Przeprowadzone badania porównawcze nauki nowych zachowań u psów metodą DAID i kształtowania (kliker) potwierdziły bardzo dużą skuteczność metody DAID w nauce złożonych czynności.

Metoda DAID nie zastępuje innych metod pozytywnego szkolenia i powinna być stosowana łącznie z nimi. Jest to metoda preferowana przy nauce skomplikowanych czynności.

Czy wiesz, że...

Metoda szkolenia *Do As I Do* (DAID) wykorzystuje zdolność psów do uczenia się społecznego, czyli do obserwacji i naśladowania zachowań, a także ich umiejętności tworzenia relacji społecznych z ludźmi.

BADANIE PAMIĘCI ODROCZONEJ

Metoda szkoleniowa DAID została wykorzystana w procesie badania pamięci odroczonej u psów. W badaniu demonstrator prezentował zachowanie, po czym odchodził z psem w inne miejsce, za parawan. Po określonym czasie wracał na miejsce ćwiczeń, wydawał komendę „Do it" i sprawdzano, czy pies prawidłowo powtórzy zaprezentowaną wcześniej przez demonstratora czynność. Badano w ten sposób czas zapamiętywania zaprezentowanego wcześniej zachowania, które było znane psu. Przeprowadzono dwie wersje testów – jedną bez dystrakcji, czyli demonstrator z psem odchodził za parawan i po określonym czasie wracał na miejsce ćwiczenia, a w drugiej wersji w czasie pobytu za parawanem dodatkowo występował bodziec dystrakcyjny w postaci komendy „waruj" lub zabawy piłką. Czas odroczenia bez rozproszenia wynosił od 40 sekund, przez jedną, dwie minuty, do czterech, sześciu, dziesięciu minut. W przypadku czasu odroczenia było to 40 sekund, jedna i dwie minuty (90% psów wykonało polecenie), sześć minut (80% psów) i dziesięć minut (100% badanych psów). Czas odroczenia w wersji z bodźcem dystrakcyjnym wynosi jedną i cztery minuty – pomimo występowania rozproszenia wszystkie psy prawidłowo wykonały zademonstrowane uprzednio zachowanie.

W przypadku zupełnie nowego zachowania, nieznanego psu, które zaprezentował demonstrator, 100% psów powtórzyło zachowanie na komendę „Do it" po jedno- i czterominutowym czasie odroczenia.

Za pomocą opisanego badania, wykorzystującego metodę DAID, potwierdzono fakt, że psy posiadają pamięć odroczoną, która odgrywa u nich rolę w zdobywaniu informacji i umiejętności poprzez obserwowanie osobników zarówno swojego, jak i innych gatunków, np. człowieka. ■

lek. wet. Jolanta Łapińska
Lekarz weterynarii, zoopsycholog/behawiorysta. Specjalizuje się w terapii zaburzeń zachowania psów i kotów. Pracuje jako behawiorysta w schronisku dla zwierząt. Biegła sądowa z zakresu dobrostanu zwierząt towarzyszących.

Bibliografia:

1. Marshall-Pescini S., Colombo E., Passalacqua C., Merola I., Prato-Previde E., Gaze alternation in dogs and toddlers in an unsolvable task: Evidence of an audience effect, „Anim. Cogn" 16/2013, s. 933–943.
2. Nagasawa M. i in., Oxytocin-gaze positive loop and the coevolution of human-dog bonds, „Science" 348/215, s. 333–336.
3. Fugazza C., Miklósi A., Social learning in dog training: The effectiveness of the Do as I do method compared to shaping/clicker training, „Applied Animal Behaviour Science" 171/2015, s. 146–151, https://doi.org/10.1016/j.applanim.2015.08.033.
4. Fugazza C., Miklósi Á., The „Do as I Do" as a new method for studying imitation in dogs: Is the dog a copycat? „Dog Behaviour" 3/2017, doi: 10.4454/db.v3i3.54.
5. Fugazza C., Miklósi Á., Deferred imitation and declarative memory in domestic dogs, „Animal Cognition" 17/2014, s. 237–247.